

TÜRK YE'NİN KARILA TI I KÜRESEL, BÖLGESEL VE YEREL OLAYLAR VE TUR ZM SEKTÖRÜNE ETK LERİN NCELENMES : ANTALYA VE STANBUL ÖRNE

Necdet HACIO LU*, Fatih ÇAVU O LU**

ÖZET

Bu ara tırmanın amacı, 2010 ve 2017 yılları arasında Türkiye'yi ve Türkiye turizmini etkileyen küresel, bölgesel ve yerel olayları ortaya koyarak Türkiye turizminin yakın tarihine dair de erlendirmelerde bulunmaktır. Bu do rultuda, bu ara tırmada küresel, bölgesel ve yerel bazda gerçekte en olayların turizm anlamında Türkiye genelini, Antalya'yı ve stanbul'u ne derecede etkiledi ini ortaya koyabilmek adına gelen yabancı turist sayıları, milliyetleri, Türkiye'ye gelen yabancı turistlerden elde etti i turizm gelirlerine ve ki i ba ı ortalama harcamalarına ili kin istatistiklere yer verilerek de erlendirmelerde bulunmaktadır. Ara tırmanın yöntemi olarak ikincil verilerin incelenmesine dayalı literatür ara tırması ve doküman analizi uygulanmaktadır. Ara tırmada yer verilen istatistikler ı ı nda genel olarak Türkiye turizminin 2010 yılı ile 2016 yılları arasında gelen yabancı ziyaretçi sayısı bakımından yükseli e iliminde oldu u görülmektedir. Bu e ilim, genel olarak stanbul ve Antalya illeri özelindeki istatistiklerde de kendini göstermektedir. Özellikle 2014 ve 2015 yılları Türkiye turizminin bugüne kadarki altın yılları olarak tarihte yerini aldı ı görülmektedir. 2015 yılı sonlarında ba layan ve 2016 yılı içerisinde devam eden Türkiye – Rusya ili kilerindeki gerginlik, darbe giri imi, Almanya ve Hollanda ile ya anan gerginlikler gibi olaylar Türkiye turizmini olumsuz etkiledi i ve ülkemize gelen yabancı ziyaretçi sayısı 2016 yılında keskin bir dü ü e u radı ı görülmektedir. 2017 yılının Türkiye turizmi için tekrardan toparlanma yılı oldu u istatistiklere yansımaktadır. Turizm gelirleri açısından baktı ımızda ise ülkemizin gelen yabancı turistlerden en fazla gelir elde edilen ve ki i ba ı ortalama harcamanın en yüksek oldu u yıl 2014 olarak kar ımıza çıkmaktadır. 2016 yılında ya anan olayların Türk turizmine gelir anlamında olumsuz etkilerinin de istatistiklere açık bir ekilde yansıdı ı görülmektedir. Bu ara tırma, Türkiye'ye, Antalya'ya ve stanbul'a gelen yabancı ziyaretçi sayılarını, milliyetlerini, ülkemize gelen yabancı turistlerden elde edilen turizm gelirini ve ki i ba ı ortalama harcamalarını, Türkiye turizmini etkileyen küresel, bölgesel ve yerel olaylar ı ı nda de erlendirmesi bakımından literatüre güncel veriler ve bilgiler kazandırmaktadır. Yakın tarihte Türkiye'ye stanbul'a ve Antalya'ya gelen yabancı turist sayılarının, milliyetlerinin, ülkemize gelen yabancı turistlerden elde edilen turizm gelirinin ve ki i ba ı ortalama harcamalarının nasıl bir de i im gösterdi ini neden - sonuç ili kisi içerisinde ö renmek isteyen ki ilerin bu çalı madan faydalanması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Türkiye turizmi, küresel, bölgesel ve yerel olaylar, Türkiye turizm istatistikleri, Türkiye turizm gelirleri.

JEL Classification Code: Z32, L83

* Prof. Dr., Balıkesir Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm Rehberli i Bölümü, hacioglu@balikesir.edu.tr

** Ö retim Görevlisi, Dumlupınar Üniversitesi, Tav anlı Turizm letmecili i ve Otelcilik Yüksekokulu, Turizm ve Otel letmecili i Bölümü, fatih.cavusoglu@dpu.edu.tr

GLOBAL, REGIONAL AND LOCAL INCIDENTS TURKEY HAS ENCOUNTERED AND AN INVESTIGATION OF THEIR EFFECTS ON TOURISM INDUSTRY: THE CASE OF ANTALYA AND ISTANBUL

ABSTRACT

The purpose of this research is the assessment of the tourism in Turkey between 2010 and 2017 by revealing global, regional and local events affecting Turkey and the tourism in Turkey. Accordingly, this research indicates how the number, the nationalities, tourism revenues that gain from foreign tourists who come to Turkey and average per capita expenditure of incoming foreign tourists were affected in recent years by the global, regional and local incidents which have influenced the tourism in Turkey, Istanbul and Antalya, supported with statistical data. The literature review based on the research of second data and analysis of the documents was used for the methods of this research. It is evident that the tourism in Turkey between 2010 and 2016 has been increased due to the increment of incoming foreign tourists. The same result can be seen in the statistics demonstrating the increase in tourism in Istanbul and Antalya, specifically. The tourism in 2014 and 2015 has made history as golden years which refer to the best years for tourism in the history. In contrast, a sharp decrease in tourism regarding to the number of incoming foreign tourists in Turkey has been recorded in 2016 because of the political tension between Turkey and Russia, which had started late 2015 and had been continued over the course of 2016, coup d'etat in Turkey and also the tension between Turkey, Germany and Netherland. However, the statistics demonstrates that the year of 2017 has been a recovery period for the tourism in Turkey. 2014 is the most efficient year regarding to total income from foreign tourists and their average per capita expenditures. Statistics clearly demonstrates that the incidents happened in 2016 has negative effects on the touristic income. This research contributes current data and information about the number of incoming foreign tourist visiting Turkey, Istanbul and Antalya and their nationalities, tourism revenues that gain from foreign tourists and average per capita expenditures statistically, global, regional and local parameters affecting the tourism in Turkey. It is planned that the research may illuminate how the nationalities and the number of incoming foreign tourists visiting Turkey, Istanbul and Antalya based on cause-effect relationship.

Keywords: Tourism of Turkey, global, regional and local incidents, tourism statistics of Turkey, tourism revenues of Turkey.

JEL Classification Code: Z32, L83

G R

Turizm sektörünün, dünyanın en büyük ve en hızlı büyüyen endüstrilerinden biri olduğu bilinmektedir. Dünya Turizm Örgütü verilerine göre uluslararası turist sayısı %7'lik bir artışla 1 milyar 322 milyon kişiye ulaştığı görülmektedir. Bu %7'lik artış son 7 yıldaki en yüksek artış olarak kayıtlara geçmektedir. 2018 yılında bu büyümenin %4-%5 düzeyinde devam etmesi öngörülmektedir (UNWTO, 2018).

Turizm arzı ve talebi, çağdaş ekonomilerin reddedemeyeceği bir pazar haline gelmiş bulunmaktadır. Güçlü ekonomilerin öncelikli kaynakları arasında olmasa da turizm gelirleri ülke ekonomileri için önemli bir gelir kaynağını oluşturmaktadır. Özellikle Türkiye gibi turistik ürün çeşitliliği zengin sayılabilecek gelişmekte olan ülkeler için turizm göz ardı edilemeyecek bir endüstri konumundadır. Turizm sektörünün ülke ekonomilerine sağladığı katkılardan dolayı sürekli olarak yeni turistik bölgeler ortaya çıkmaktadır. Bu

duruma ulaşım ve iletişim teknolojilerindeki sürekli gelişim de eklendiğinde turizm sektörünün küresel bir boyut kazandığı görülmektedir (Göçen, Yirik ve Yılmaz, 2011).

Küreselleşmenin kriz biçiminde en fazla etkisini hissettirdiği endüstrilerin başında turizm gelmektedir. Çünkü turizmin ve küreselleşmenin, uluslararası boyutları sebebiyle, yazılı, görsel ve sosyal medyanın da tetiklemesiyle krizleri kolayca taşıyıcı etkisi bulunmaktadır (Küçükaltan, 2008).

Küresel olaylar ve krizler; ekonomik, ticari ve siyasi anlamda ülkeler arasındaki ilişkileri etkilediği gibi turizm sektörünü de olumlu ya da olumsuz anlamda etkilediği bilinmektedir. Türkiye'nin hem küresel anlamda, hem bulunduğumuz çağda hem de ülke içerisinde karışık sorunları da olaylar ülkemize olan turistik talebi etkilemektedir. Bu doğrultuda bu çalışmada, 2010 ve 2017 yılları arasında Türkiye'yi etkileyen küresel, bölgesel ve yerel sorun, olay ve krizlere yer verilmiştir. Türkiye'nin karışık bu sorun,

olay ve krizler sonrasında yıllara göre Türkiye'ye, Antalya'ya ve İstanbul'a gelen yabancı turist sayıları istatistiklerine, milliyetlerine, ülkemize gelen yabancı turistlerden elde edilen turizm gelirlerine ve kişi başı ortalama harcamalarına ilişkin istatistiklere de inilmekte ve yorumlanmaktadır.

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

İletmelerin uluslararası bir hale gelmesi, teknolojik gelişmelerin yüksek bir hızla seyretmesi, havayolu taşımacılığının gelişmesi, rekabet ile birlikte uçak bileti fiyatlarının düşmesi ve turistlerin etkin iletişim gibi etkenler sebebiyle turizm sektörünün sürekli ve istikrarlı bir büyüme ya amaya başladığı görülmektedir. Ancak aynı sebeplerle kendisinin turist sayıları ve turizm gelirleri istatistiklerinde önemli düşüşler ekinde gösteren turizm krizlerinin de yaşadığı ve ya anmaya devam ettiği bilinmektedir. Daha fazla sayıda can kaybına sebep olan, daha beklenmedik bölgelerde gerçekleşen, daha geniş alanlara yayılan ve yazılı, görsel ve sosyal medyanın etkisiyle daha fazla duyulan terör eylemleri, ülkeler arasındaki gerginlikler, savaş halleri gibi durumlar turist akımını azaltmanın yanı sıra turistlerin güven algısını da zedeleyerek turist sayılarında dalgalanmalara neden olmaktadır (Yıldız, 2017;).

Turizm sektöründe yaşanan krizler en çok ürüne olan talebi olumsuz bir şekilde etkilemektedir. Etkinin şiddeti açısından turistik destinasyonlarda gerçekleşen kriz ortamları talep üzerinde farklı etkiler ortaya çıkarabilmektedir. Nadir görülen ve önemsiz kabul edilebilecek suçlar talep üzerinde geçici düşüşler ya anmasına sebebiyet verebilmektedir. Ancak olay ya da kriz sürekli bir hal aldı nda talep tamamıyla ortadan kalkabilmektedir (Göçen vd., 2011).

Turizm krizlerinde yazılı, görsel ve sosyal medyanın olaya ilgisi ve yaklaşımı ile a ızdan a za iletişim hedef destinasyonun turist sayılarındaki dalgalanmalar üzerinde belirleyici olmaktadır. Turizm pazarları, hedef bölgenin imajını, büyük ölçüde ortaya çıkan olaylar hakkında yazılı, görsel ve sosyal medyada yapılan haberler do rultusunda de erlendirmektedirler (Kozak, Crofts ve Law, 2007; Saha ve Yap, 2013).

Turizm sektörünün küresel, dış etkenlere duyarlı ve lüks tüketim özellikleri; doğal afet, salgın, ekonomik kriz, terör, politik ve siyasi istikrarsızlık ve savaş hali gibi tetikleyici olayların turist

sayılarında ve turizm gelirlerinde tahmin edilemeyen önemli dalgalanmalara sebep olmasına yol açmaktadır. Turizm gelirlerinin turist a ırlayan ülke ekonomileri için de eri dikkate alındı nda, önemli dalgalanmalar turizm krizleri olarak de erlendirilmektedir (Yıldız, 2017).

Ara tırmanın bu bölümünde, 2010 ve 2017 yılları arasında Türkiye'nin turizm endüstrisini olumlu ya da olumsuz yönde etkileyen küresel, bölgesel ve yerel olaylar kronolojik olarak sıralanmaktadır. Olayların olumlu ve olumsuz yansımalarını net bir şekilde gözler önüne serilemek amacıyla ilgili yıla ait gelen yabancı turist sayıları, milliyetleri, gelen yabancı turistlerden elde edilen turizm geliri ve kişi başı ortalama harcamalarına ilişkin istatistiksel bilgiler de ayrı bir şekilde verilmektedir.

2010 Yılında Ya anan Küresel ve Bölgesel Olaylar

Türkiye'nin 2010 yılı içerisinde yaşadığı küresel, bölgesel ve yerel olayları aşağıdaki gibi listelemek mümkündür (http://www.wikizero.com/tr/ tarihtebugun.org/):

- İstanbul, Essen (Almanya) ve Pecs (Macaristan) şehirleri Avrupa Kültür Baş kenti oldu.
- (1 Mart) Fransa, Almanya, İspanya, Portekiz ve Belçika içinde etkisi görülen bir tsunami görüldü. 45'i Fransa'dan olmak üzere 52 kişi ya amını yitirdi.
- (14 Nisan) İtalya'nın güneyindeki Eyjafjallajökull yanardağı hareket geçti. Yanardağdan çıkan kül bulutları baş ta Avrupa olmak üzere birçok ülkede hava ula şımının aksamasına sebep oldu.
- (29 Mayıs) 2010 Eurovision şarkı Yarımında Türkiye 2. oldu.
- (31 Mayıs) HH nsani Yardım Vakfı organizasyonu ile Gazze'ye insani ve tıbbi yardım götürülen MV Mavi Marmara adlı gemiye uluslararası sularda sraile ordusu tarafından saldırı yapıldı. 9 Türk hayatını kaybetti.
- (28 Ağustos) 2010 FIBA Dünya Basketbol şampiyonası Ankara, İstanbul, İzmir ve Kayseri'de baş ladı. Türkiye bu turnuvada ABD'den sonra ikinci oldu.
- (18 Aralık) Arap Baharı Tunus'ta baş ladı.

Tablo 1: 2010 Yılı Türkiye'ye Gelen Yabancı Turist Sayısı istatistikleri

	GELEN YABANCI TURIST SAYISI	2010 / 2009 DEĞERİM ORANI (%)
TÜRK YE	28.632,204	5,74
ANTALYA	9.334,171	11,77
STANBUL	6.960,980	-7,3

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Turizm istatistikleri; Antalya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Turizm istatistikleri ve İstanbul İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Turizm istatistikleri.

Tablo 1'e bakıldığında 2010 yılında Türkiye genelinde ve Antalya'da bir önceki yıla göre gelen yabancı ziyaretçi sayısında artış görülmüştür. İstanbul'da ise 2010 yılında İstanbul'un tanıtımı anlamında birçok olay ve etkinlik yer alsa da bir önceki yıla göre gelen yabancı turist sayısının azaldığı görülmektedir.

Tablo 2: 2010 Yılında Türkiye'ye Gelen Yabancı Ziyaretçilerden Elde Edilen Turizm Geliri ve Kişisel Ortalama Harcama Tutarı

	Turizm Geliri (1000 \$)	Kişisel Ortalama Harcama Tutarı (\$)
TÜRK YE	19.110,003	670

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Turizm istatistikleri.

Tablo 2'ye göre Türkiye'nin 2010 yılında gelen yabancı turistlerden elde ettiği turizm gelirinin 19 milyar Amerikan dolarının üstünde olduğu ve gelen yabancı turistlerin kişisel ortalama harcamalarının 670 Amerikan doları olduğu görülmektedir.

Tablo 3: 2010 Yılı Antalya'ya Gelen Yabancı Ziyaretçiler (Milliyetlerine Göre)

MILLİYETLER	ZİYARETÇİ SAYISI	2010 / 2009 DEĞERİM ORANI (%)
ALMANYA	2 537 622	10,42
RUSYA FEDERASYONU	2 464 258	16,64
HOLLANDA	460 978	8,22
NGİLTERE	441 119	37,89

UKRAYNA	356 162	3,47
SVEÇ	276 768	28,28
FRANSA	275,135	25,84
AVUSTURYA	256 580	4,07
POLONYA	227,903	3,87
NORVEÇ	217 136	19,18

Kaynak: Antalya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Turizm istatistikleri.

Tablo 3'e göre 2010 yılında özellikle Avrupa ve skandinav ülkelerinden gelen yabancı turistlerin Antalya'ya olan taleplerinin bir önceki yıla göre yüksek oranda arttığı görülmektedir.

Tablo 4: 2010 Yılı İstanbul'a Gelen Yabancı Ziyaretçiler (Milliyetlerine Göre)

MILLİYETLER	ZİYARETÇİ SAYISI	2010 / 2009 DEĞERİM ORANI (%)
ALMANYA	892,968	-19,7
RUSYA FEDERASYONU	407,431	12,1
İTALYA	403,579	11,0
ABD	361,008	-1,7
NGİLTERE	359,634	-15,9
FRANSA	342,298	-11,0
İRAN	272,927	19,4
HOLLANDA	209,198	-23,3
SPANYA	200,678	-12,4
JAPONYA	175,412	31,0

Kaynak: İstanbul İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Turizm istatistikleri.

Tablo 4'e bakıldığında Japon turistlerin bir önceki yıla İstanbul'a olan talep artışının en yüksek (%31) olduğu görülmektedir. Özellikle Avrupa ülkelerinden gelen turistlerin ülkemize olan taleplerinde genel bir düşüş olduğu gözlenmektedir. Avrupa ülkelerinden yalnızca Rus (%12,1) ve İtalyan(%11) turistlerin bir önceki yıla oranla ülkemize olan taleplerinin arttığı görülmektedir.

2011 Yılında Ya anan Küresel ve Bölgesel Olaylar

Türkiye'nin 2011 yılı içerisinde ya adı ı küresel, bölgesel ve yerel olayları a a ıdaki gibi listelemek mümkündür (<https://www.wikizero.com/tr/> ; <http://tarihtebugun.org/>):

- (27 Ocak) Kı Üni versite Oyunları Erzurum'da ba ladı.
- (11 ubat) Mısır Cumhurba kanı Hüsnü Mübarek, görevinden istifa ederek yetkilerini orduya devretti ini açıkladı.
- (15 Mart) Suriye'de iç sava ba ladı.
- (17 Mart) Rusya ile Türkiye arasında vizeler kaldırıldı.
- (19 Mart) Libya'da Kaddafi güçlerine kar ı bombardıman ba latıldı. İlk hedef, Fransa'ya ait bir sava uça ı tarafından vuruldu.
- (22 A ustos) Libya'da Kaddafi devrildi. Libya'da iç sava ı kazanan taraf Ulusal Geçici Konsey oldu.
- (15 Aralık) ABD ordusu Irak'tan çekildi ve Irak Sava ı resmen sona erdi.
- (22 Aralık) Fransa, Ermeni soykırımını inkar yasasını kabul etti. Türkiye ile Fransa arasında ili kiler gerildi.

Tablo 5: 2011 Yılı Türkiye'ye Gelen Yabancı Turist Sayısı istatistikleri

	GELEN YABANCI TUR ST SAYISI	2011 / 2010 DE M ORANI (%)
TÜRK YE	31.476,076	9,86
ANTALYA	10.464,425	12,11
STANBUL	8.057,879	15,8

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Turizm istatistikleri; Antalya l Kültür ve Turizm Müdürlü ü Turizm istatistikleri ve stanbul l Kültür ve Turizm Müdürlü ü Turizm istatistikleri.

Tablo 5 incelendi inde 2011 yılında Türkiye geneli, Antalya ve stanbul'da gelen yabancı turist sayılarının bir önceki yıla göre artı gösterdi i görülmektedir.

Tablo 6: 2011 Yılında Türkiye'ye Gelen Yabancı Ziyaretçilerden Elde Edilen Turizm Geliri ve Ki i Ba ı Ortalama Harcama Tutarı

	Turizm Geliri (1000 \$)	Ki i Ba ı Ortalama Harcama Tutarı (\$)
TÜRK YE	22.222,454	709

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı ı Turizm istatistikleri.

Tablo 6 incelendi inde gelen yabancı turistlerden elde edilen turizm gelirinin bir önceki yıla göre yakla ık %16 artı göstererek 22 milyar 222 milyon Amerikan doları seviyesine ula tı ı görülmektedir. Gelen yabancı turistlerin ki i ba ı ortalama harcamalarının ise bir önceki yıla göre %5,82'lik bir artı la 709 Amerikan doları oldu u görülmektedir.

Tablo 7: 2011 Yılı Antalya'ya Gelen Yabancı Ziyaretçiler (Milliyetlerine Göre)

M LL YETLER	Z YARETÇ SAYISI	2011 / 2010 DE M ORANI (%)
ALMANYA	2.783,616	9,81
RUSYA FEDERASYONU	2.716,257	10,23
HOLLANDA	537,518	16,60
NG LTERE	463,647	5,11
SVEÇ	368,035	32,98
UKRAYNA	351,214	-1,39
FRANSA	340,753	23,85
NORVEÇ	277,471	27,79
AVUSTURYA	267,467	4,24
POLONYA	260,365	14,24

Kaynak: Antalya l Kültür ve Turizm Müdürlü ü Turizm istatistikleri.

Tablo 7'ye göre 2011 yılında özellikle Avrupa ve skandinav ülkelerinden gelen yabancı turistlerin sayısının bir önceki yıla göre artı gösterdi i Tablo 5'te görülmektedir. En fazla artı ı sveç (%32,98) ve Norveç (%27,79) ülkelerinden gelen turistlerde görüldü ü dikkat çekmektedir.

Tablo 8: 2011 Yılı İstanbul'a Gelen Yabancı Ziyaretçiler (Milliyetlerine Göre)

MİLLİYETLER	ZİYARETÇİ SAYISI	2011 / 2010 DE MİLLİYETLER (%)
ALMANYA	986,099	10,4
RUSYA FEDERASYONU	489,766	20,2
ABD	444,894	23,2
FRANSA	407,183	0,9
İNGİLTERE	399,620	16,7
JAPONYA	391,845	9,0
ALMANYA	361,558	32,5
HOLLANDA	233,066	11,4
SPANYA	198,150	-1,3
JAPONYA	161,181	-8,1

Kaynak: İstanbul Kültür ve Turizm Müdürlüğü Turizm istatistikleri.

Tablo 8'e bakıldığında, İstanbul'a gelen yabancı ziyaretçilerin başında yine Almanya'nın (986,099 kişi) geldiği görülmektedir. Oransal olarak geçen yıla göre en fazla yükseliş ise Japonya'dan (%32,5) gelen turistlerin olmaktadır. Amerika (%23,2), Rusya (20,2) ve Fransa'dan (%16,7) gelen turistlerin bir önceki yıla göre yüksek artışlarla ülkemizi tercih ettikleri dikkat çekmektedir.

2012 Yılında Yaşanan Küresel ve Bölgesel Olaylar

Türkiye'nin 2012 yılı içerisinde yaşadığı küresel, bölgesel ve yerel olayları aşağıdaki gibi listelemek mümkündür (<https://www.wikizero.com/tr/> ; <http://tarihtebugun.org/>):

- (23 Nisan) Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı Alman Meclisi'nden sonra ilk kez Avrupa Parlamentosunda kutlandı.
- (22 Haziran) Türk Hava Kuvvetlerine ait keşif uçağı Suriye karasularının 1 mil açığında Suriye tarafından düşürüldü.
- (25 Haziran) Türkiye Başbakanı yaptığı açıklamada Suriye sınırı ile olan anlaşmazlıkların derinleştirildiği ve sınıra yaklaşan her unsurun askeri hedef

muamelesi görece inişli çıkışlı olarak Suriye Silahlı Kuvvetleri'ne bağlı birlikler Suriye sınırına doğru kaydırılmaya başlandı. Gaziantep Havalimanı'na füzeyle saldırıya uğramaya başlandı.

- (3 Ekim) Anıturfa Akçakale'ye Suriye tarafından düzenlenen top mermileri sonucunda 5 kişi hayatını kaybetti. Karşılıklı olarak Türk birlikleri Suriye'deki askeri hedefleri top ateşi altına aldı.
- (4 Ekim) TBMM tarafından hükümete Suriye'ye askeri operasyon yetkisi verildi.

Tablo 9: 2012 Yılı Türkiye'ye Gelen Yabancı Turist Sayısı İstatistikleri

	GELEN YABANCI TURİST SAYISI	2012 / 2011 DE MİLLİYETLER (%)
TÜRKİYE	31.782,832	1,04
ANTALYA	10.299,366	-1,58
İSTANBUL	9.381,670	16,4

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Turizm istatistikleri; Antalya Kültür ve Turizm Müdürlüğü Turizm istatistikleri ve İstanbul Kültür ve Turizm Müdürlüğü Turizm istatistikleri.

2012 yılında Türkiye genelinde ve İstanbul'da gelen yabancı turist sayısında artış gözlenirken Antalya'da bu anlamda bir azalma olduğu Tablo 9'da yer alan istatistiklere yansımaktadır.

Tablo 10: 2012 Yılında Türkiye'ye Gelen Yabancı Ziyaretçilerden Elde Edilen Turizm Geliri ve Kişi Başına Ortalama Harcama Tutarı

	Turizm Geliri (1000 \$)	Kişi Başına Ortalama Harcama Tutarı (\$)
TÜRKİYE	22.410,364	715

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Turizm istatistikleri.

Tablo 10'a göre Türkiye'nin gelen yabancı ziyaretçilerden elde ettiği turizm gelirin bir önceki yıla göre nispeten az bir artış göstererek (%0,85) 22 milyar 410 milyon Amerikan dolarına eriştiği görülmektedir. Kişi başına ortalama harcama

tutarının da yine %0,85 artışıyla 715 Amerikan doları düzeyine ulaşılmıştır.

Tablo 11: 2012 Yılı Antalya'ya Gelen Yabancı Ziyaretçiler (Milliyetlerine Göre)

MILLİYETLER	ZİYARETÇİ SAYISI	2012 / 2011 DEĞİŞİM ORANI (%)
ALMANYA	2.884,277	3,50
RUSYA FEDERASYONU	2.761,145	1,65
HOLLANDA	528,612	-1,66
İNGİLTERE	408,960	-11,79
SVEÇ	348,096	-5,42
UKRAYNA	326,985	-6,90
NORVEÇ	300,432	8,28
FRANSA	252,219	-25,98
BELÇİKA	238,848	2,96
AVUSTURYA	232,652	-13,02

Kaynak: Antalya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Turizm istatistikleri.

Hollanda, İngiltere, İsveç, Ukrayna, Fransa ve Avusturya'da gelen yabancı ziyaretçilerin bir önceki yıla göre tatil tercihlerini bir önceki yıla göre daha az ülkemizden yana kullandıkları Tablo 11'de görülmektedir.

Tablo 12: 2012 Yılı İstanbul'a Gelen Yabancı Ziyaretçiler (Milliyetlerine Göre)

MILLİYETLER	ZİYARETÇİ SAYISI	2012 / 2011 DEĞİŞİM ORANI (%)
ALMANYA	1.071,427	8,7
RUSYA FEDERASYONU	537,784	9,8
ABD	485,086	9,0
İNGİLTERE	441,870	12,8
FRANSA	436,686	9,3
ANTALYA	428,927	5,3
FRANSA	395,122	9,3
HOLLANDA	260,284	11,7

AZERBAYCAN	200,067	29,8
UKRAYNA	199,245	28,8

Kaynak: İstanbul İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Turizm istatistikleri.

İstanbul'a 2012 yılında gelen ilk 10 sıralamasında yer alan milliyetlere bağlı turistlerin bir önceki yıla göre tümünde artış oldu. Tablo 12'de görülmektedir.

2013 Yılında Yaşanan Küresel ve Bölgesel Olaylar

Türkiye'nin 2013 yılı içerisinde yaşadığı küresel, bölgesel ve yerel olayları aşağıdaki gibi listelemek mümkündür (<https://www.wikizero.com/tr/> ; <http://tarihtebugun.org/>):

- (22 Mart) Suriye Mavi Marmara saldırısıyla ilgili Türkiye'den özür diledi ve tazminat görüşmeleri başlatıldı.
- (11 Mayıs) Türkiye tarihinin en kanlı terör eylemlerinden biri Hatay Reyhanlı'da gerçekleşti. 52 kişi öldü.
- (28 Mayıs) Taksim Gezi Parkı olayları başladı.
- (3 Temmuz) Mısır'da kitlesel protestolar devam ederken Cumhurbaşkanı Muhammed Mursi askeri darbe ile devrildi.
- (Eylül) Türkiye (TSK), sınır ihlali yapan bir Suriye helikopterini düşürdü.

Tablo 13: 2013 Yılı Türkiye'ye Gelen Yabancı Turist Sayısı istatistikleri

	GELEN YABANCI TURİST SAYISI	2013 / 2012 DEĞİŞİM ORANI (%)
TÜRKİYE	34.910,098	9,84
ANTALYA	11.122,510	7,99
İSTANBUL	10.474,867	11,7

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Turizm istatistikleri; Antalya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Turizm istatistikleri ve İstanbul İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Turizm istatistikleri.

Tablo 13'e bakıldığında gelen yabancı ziyaretçi sayılarının bir önceki yıla göre Türkiye genelinde,

Antalya’da ve İstanbul’da artı gösterdi i görülmektedir.

Tablo 14: 2013 Yılında Türkiye’ye Gelen Yabancı Ziyaretçilerden Elde Edilen Turizm Geliri ve Ki i Ba ı Ortalama Harcama Tutarı

	Turizm Geliri (1000 \$)	Ki i Ba ı Ortalama Harcama Tutarı (\$)
TÜRK YE	25.322,291	749

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Turizm statistikleri.

Türkiye gelen yabancı turistlerden elde edilen turizm gelirinin bir önceki yıla göre yaklaşık %13’lük bir artı la 25 milyar 322 milyon Amerikan doları seviyesine ula tı ve ki i ba ı ortalama harcama tutarının %4,75’lik bir artı la 749 Amerikan dolarına eri ti i Tablo 14’te görülmektedir.

Tablo 15: 2013 Yılı Antalya’ya Gelen Yabancı Ziyaretçiler (Milliyetlerine Göre)

M LL YETLER	Z YARETÇ SAYISI	2013 / 2012 DE M ORANI (%)
RUSYA FEDERASYONU	3 338 166	20,90
ALMANYA	2 834 413	-1,73
HOLLANDA	547 370	3,55
NG LTERE	443 851	8,53
UKRAYNA	384 778	17,67
SVEÇ	380 540	9,32
NORVEÇ	300 872	0,15
BELÇ KA	267 941	12,18
KAZAK STAN	260 408	16,10
AVUSTURYA	230 008	-1,14

Kaynak: Antalya l Kültür ve Turizm Müdürlü ü Turizm statistikleri.

Tablo 15’te görüldü ü üzere, Antalya’ya Rusya’dan gelen ziyaretçilerin bir önceki yıla göre yüksek artı göstererek zirveyi Almanya’dan aldı ı dikkat çekmektedir. Rusya’nın yanı sıra Ukrayna, Kazakistan ve Belçika’dan gelen ziyaretçilerin de

bir önceki yıla göre yüksek düzeyde artı gösterdi i görülmektedir.

Tablo 16: 2013 Yılı İstanbul’a Gelen Yabancı Ziyaretçiler (Milliyetlerine Göre)

M LL YETLER	Z YARETÇ SAYISI	2013 / 2012 DE M ORANI (%)
ALMANYA	1.179,397	10,1
RUSYA FEDERASYONU	573,528	6,6
ABD	503,019	3,7
FRANSA	478,258	9,5
NG LTERE	456,172	3,2
TALYA	437,552	2,0
RAN	386,339	-2,2
HOLLANDA	284,748	9,4
UKRAYNA	246,950	23,9
AZERBEYCAN	228,630	14,3

Kaynak: İstanbul l Kültür ve Turizm Müdürlü ü Turizm statistikleri.

Tablo 16’ya bakıldı ında, İstanbul’a gelen yabancı ziyaretçi sayılarının bir önceki yıla ran dı ında tüm ülkelerde artı gösterdi i görülmektedir. Özellikle Ukrayna’dan gelen ziyaretçilerin bir önceki yıla göre %23,9 artı göstermesi dikkat çekmektedir.

2014 Yılında Ya anan Küresel ve Bölgesel Olaylar

Türkiye’nin 2014 yılı içerisinde ya adı ı küresel, bölgesel ve yerel olayları a a ıdaki gibi listelemek mümkündür (<https://www.wikizero.com/tr/> ; <http://tarihtebugun.org/>):

- (20 ubat) Ukrayna’nın ba kenti Kiev’de göstericiler Ba ımsızlık Meydanı’nı i gal etti.
- ABD 1872 yılından beri elinde bulundurdu u dünyanın en büyük ekonomisi unvanını Çin’e kaptırdı.

- Ortado u halklarının tehdidi I D terörü zirveye ula tı.
- (23 Eylül) ABD Suriye'deki I D hedeflerini vurdu.
- (12 Ekim) ABD Ordusu ve Koalisyon Güçleri Suriye ve Irak'taki I D hedeflerine hava saldırıları düzenledi.
- (31 Aralık) ABD ve Birle ik Krallık askerlerini Afganistan'dan çekti.

Tablo 17: 2014 Yılı Türkiye'ye Gelen Yabancı Turist Sayısı istatistikleri

	GELEN YABANCI TUR ST SAYISI	2014 / 2013 DE M ORANI (%)
TÜRK YE	36.897,900	5,52
ANTALYA	11.506,350	3,45
STANBUL	11.842,983	13,1

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Turizm istatistikleri; Antalya l Kültür ve Turizm Müdürlü ü Turizm istatistikleri ve stanbul l Kültür ve Turizm Müdürlü ü Turizm istatistikleri.

Tablo 17'ye göre Türkiye geneline, Antalya'ya ve stanbul'a gelen yabancı ziyaretçi sayılarının bir önceki yıla göre artı gösterdi i görülmektedir.

Tablo 18: 2014 Yılında Türkiye'ye Gelen Yabancı Ziyaretçilerden Elde Edilen Turizm Geliri ve Ki i Ba ı Ortalama Harcama Tutarı

	Turizm Geliri (1000 \$)	Ki i Ba ı Ortalama Harcama Tutarı (\$)
TÜRK YE	27.778,026	775

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Turizm istatistikleri.

Tablo 18'e bakıldı nda ülkemize gelen yabancı turistlerden elde edilen turizm gelirinin bir önceki yıla göre %9,70 artı göstererek 27 milyar 778 milyon Amerikan doları düzeyine ula tı ı görülmektedir. Ki i ba ı ortalama harcama tutarının ise %3,47'lik bir artı la 775 Amerikan doları seviyesine ula tı ı görülmektedir.

Tablo 19: 2014 Yılı Antalya'ya Gelen Yabancı Ziyaretçiler (Milliyetlerine Göre)

M LL YETLER	Z YARETÇ SAYISI	2014 / 2013 DE M ORANI (%)
RUSYA FEDERASYONU	3 489 007	4,52
ALMANYA	2 987 577	5,40
HOLLANDA	548 040	0,12
NG LTERE	449 598	1,29
SVEÇ	376 058	-1,18
UKRAYNA	286 764	-25,47
BELÇ KA	271 621	1,37
KAZAK STAN	269 285	3,41
POLONYA	244 441	18,38
NORVEÇ	228 184	-24,16

Kaynak: Antalya l Kültür ve Turizm Müdürlü ü Turizm istatistikleri.

Rusya'dan Antalya'ya gelen yabancı ziyaretçilerin 2013 yılında oldu u gibi 2014 yılında da zirvede oldu u Tablo 19'da görülmektedir. Özellikle Ukrayna'dan(%25,47'lik) ve Norveç'ten(%24,16) gelen ziyaretçilerin azalı ı bu yıla ait istatistiklerde dikkat çekmektedir.

Tablo 20: 2014 Yılı stanbul'a Gelen Yabancı Ziyaretçiler (Milliyetlerine Göre)

M LL YETLER	Z YARETÇ SAYISI	2014 / 2013 DE M ORANI (%)
ALMANYA	1.205,976	2,3
RAN	590,920	53,0
RUSYA FEDERASYON U	589,950	2,9
ABD	533,442	6,0
NG LTERE	497,561	9,1
FRANSA	494,315	3,4
TALYA	466,030	6,5
IRAK	354,063	46,8
HOLLANDA	298,959	5,0
L BYA	265,115	1,4

Kaynak: stanbul l Kültür ve Turizm Müdürlü ü Turizm istatistikleri.

İstanbul'a gelen yabancı ziyaretçilerin ilk 10 sıralamasında yer alan tüm milliyetlerin bir önceki yıla göre artışı gösterdiği Tablo 20'de görülmektedir. Özellikle İran (%53,0) ve Iraklı (%46,8) turistlerin ülkemize olan taleplerinde bir önceki yıla göre yüksek düzeyde artışı gösterdiği dikkat çekmektedir.

2015 Yılında Yaşanan Küresel ve Bölgesel Olaylar

Türkiye'nin 2015 yılı içerisinde yaşadığı küresel, bölgesel ve yerel olayları aşağıdaki gibi listelemek mümkündür (<https://www.wikizero.com/tr/> ; <http://tarihtebugun.org/>):

- (1 Ocak) ABD ve koalisyon güçleri Irak'ta terör örgütüne yönelik Irak'ın güneyine hava saldırıları düzenledi.
- (5 Nisan) Ürdünlü pilotun Irak tarafından öldürülmesinin ardından Ürdün savaş uçakları Suriye'de bulunan Irak mevzilerini vurdu.
- (12 Nisan) Ukrayna'da ateş kesildi.
- (16 Nisan) 21 Mısır vatandaşının Irak tarafından öldürülmesinin ardından Mısır uçakları Libya'da Irak'ın elinde bulunan örgüt hedeflerini bombaladı.
- (25 Mart) ABD, Irak'ta Irak güçlerini hedef alan hava saldırılarına başladı.
- Avrupa Parlamentosu sözde Ermeni soykırımı olarak nitelendirilen karar tasarısını oy çokluğuyla kabul etti.
- (18 Temmuz) Irak'ta Irak tarafından bir pazar yerine düzenlenen saldırıda 130 kişi hayatını kaybetti.
- Anlıurfa Suroç'ta 34 kişinin hayatını kaybettiği bombalı saldırı gerçekleşti. Bu olaydan sonra Türkiye'deki çözüm süreci askıya alındı.
- Rusya'ya ait uçaklar ilk kez Suriye'de Irak'a ait hedefleri bombaladı.
- (10 Ekim) Ankara'da düzenlenen bir mitingde 2 ayrı patlama meydana geldi. 102 kişi hayatını kaybetti.
- (13 Kasım) Irak, Fransa'nın başkenti Paris'te saldırılar gerçekleştirdi. Saldırılarda 130 kişi hayatını kaybetti.
- (24 Kasım) Rusya'ya ait bir uçak, sınır ihlali gerçekleştiği iddiasıyla Türk Hava Kuvvetleri tarafından düşürüldü. Rusya ise

uçakların Türk hava sahasını ihlal etmediğini savundu.

Tablo 21: 2015 Yılı Türkiye'ye Gelen Yabancı Turist Sayısı Statistikleri

	GELEN YABANCI TURİST SAYISI	2015 / 2014 DEĞİŞİM ORANI (%)
TÜRK YE	36.244,632	-1,61
ANTALYA	10.868,688	-5,54
STANBUL	12.414,677	4,8

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Turizm istatistikleri; Antalya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Turizm istatistikleri ve İstanbul İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Turizm istatistikleri.

Türkiye geneline ve Antalya'ya gelen yabancı ziyaretçi sayılarının bir önceki yıla göre azalışı gösterdiği Tablo 21'de gösterilmektedir. İstanbul'a gelen yabancı ziyaretçilerin ise %4,8'lik bir artış gösterdiği görülmektedir.

Tablo 22: 2015 Yılında Türkiye'ye Gelen Yabancı Ziyaretçilerden Elde Edilen Turizm Geliri ve Kişi Başı Ortalama Harcama Tutarı

	Turizm Geliri (1000 \$)	Kişi Başı Ortalama Harcama Tutarı (\$)
TÜRK YE	25.438,923	715

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Turizm istatistikleri.

Tablo 22'ye göre ülkemize gelen yabancı turistlerden elde edilen turizm gelirinin bir önceki yıla göre %8,42 azalışı göstererek 25 milyar 438 milyon Amerikan doları seviyesine gerilediği görülmektedir. Kişi başı ortalama harcama tutarının da %7,74 azalışı göstererek 715 Amerikan doları seviyesine erdiği gözlenmektedir.

Tablo 23: 2015 Yılı Antalya'ya Gelen Yabancı Ziyaretçiler (Milliyetlerine Göre)

MİLLİYETLER	ZİYARETÇİ SAYISI	2015 / 2014 DEĞİŞİM ORANI (%)
ALMANYA	3 148 458	5,38

RUSYA FEDERASYONU	2 838 134	-18,65
HOLLANDA	503 188	-8,18
NG LTERE	461 482	2,64
SVEÇ	335 875	-10,69
UKRAYNA	317 530	10,73
KAZAK STAN	268 459	-0,31
BELÇ KA	244 519	-9,98
POLONYA	241 449	-1,22
DAN MARKA	218 469	-1,33

Kaynak: Antalya 1 Kültür ve Turizm Müdürlü ü Turizm statistikleri.

Tablo 23'e bakıldı nda Antalya'ya Almanya'dan gelen ziyaretçilerin 2 yıl aradan sonra tekrardan zirvede oldu u görülmektedir. Özellikle Rusya (-%18,65), sveç(-%10,69), Belçika(-%9,98) ve Hollanda'dan (-%8,18) Antalya'ya gelen yabancı ziyaretçi sayılarında bir önceki yıla göre gerçeikle en azalı lar dikkat çekmektedir.

Tablo 24: 2015 Yılı stanbul'a Gelen Yabancı Ziyaretçiler (Milliyetlerine Göre)

M LL YETLER	Z YARETÇ SAYISI	2015 / 2014 DE M ORANI (%)
ALMANYA	1.298,235	7,7
RAN	755,707	27,9
ABD	562,377	5,4
NG LTERE	527,334	6,0
IRAK	492,318	39,0
RUSYA FEDERASYONU	489,014	-17,1
FRANSA	464,262	-6,1
TALYA	351,338	-24,6
HOLLANDA	302,283	1,1
Ç N	283,897	55,1

Kaynak: stanbul 1 Kültür ve Turizm Müdürlü ü Turizm statistikleri.

Tablo 24 incelendi inde stanbul'a Almanya'dan gelen ziyaretçilerin bir önceki yıla göre %7,7'lik bir artı la 1.3 milyon sınırına dayandı ı görülmektedir. Özellikle Çin, Irak ve ran'dan stanbul'a gelen ziyaretçilerin bir önceki yıla göre sırasıyla %55.1, %39.0 ve %27.9'luk yüksek düzeyde artı lar gösterdi i görülmektedir. talya ve Rusya'dan stanbul'a gelen ziyaretçilerin ise bir önceki yıla göre sırasıyla %24.6 ve %17.1'lik azalı gösterdi i istatistiklere yansımaktadır.

2016 Yılında Ya anan Küresel ve Bölgesel Olaylar

Türkiye'nin 2016 yılı içerisinde ya adı ı küresel, bölgesel ve yerel olayları a a ıdaki gibi listelemek mümkündür (<https://www.wikizero.com/tr/> ; <http://tarihtebugun.org/>):

- (12 Ocak) Sultanahmet Meydanı'nda terör saldırısı düzenlendi.
- (17 ubat) Ankara'da bomba yüklü araç askeri servis araçlarının geçi i sırasında patlatıldı. Patlamada 29 asker ve sivil hayatını kaybetti.
- (27 ubat) Suriye'de devam eden iç sava ta geçici ate kes ilan edildi.
- (13 Mart) Ankara'da bomba yüklü araçla saldırı yapıldı. Saldırıda 38 ki i öldü.
- (15 Mart) Rus birlikleri Suriye'de devam eden iç sava tan kısmen geri çekildi.
- (19 Mart) stanbul stiklal Caddesi'nde canlı bomba patlatıldı.
- (29 Mart) ABD ordusunun Avrupa Komutanlı ı, güvenlik gerekçesiyle Adana, zmir ve Mu la'daki personel ailelerinin Türkiye'den ayrılmasını istedi.
- (2 Haziran) Almanya Federal Meclisi, 1915 olaylarını soykırım olarak niteleyen tasarıyı onayladı.
- (23 Haziran) ngiltere'de Avrupa Birli i üyeli i konusunda referandum yapıldı. Referandumdan ngiltere'nin Avrupa Birli i üyeli inden ayrılması sonucu çıktı.
- (28 Haziran) stanbul Atatürk Havalimanı'nda üç ayrı canlı bomba saldırısı gerçeikle ti. Saldırıda 44 ki i hayatını kaybetti, en az 239 ki i yaralandı.
- (15 Temmuz) Türkiye'de hain darbe giri imi ya andı.

- (20 Temmuz) 240 kiinin ölmesi, 1535 kiinin yaralanması ve 104 darbeci askerin öldürülmesiyle sonuçlanan darbe giriimi sonrası Türkiye’de OHAL ilan edildi.
- (24 A ustos) Türkiye “Fırat Kalkanı” kod adıyla Cerablus’a sınır ötesi operasyon düzenledi. Bölge I D’den temizlendi ve Özgür Suriye ordusunun eline geçti.
- (24 Kasım) Avrupa Parlamentosu, AB ile Türkiye arasındaki müzakerelerin geçici olarak dondurulmasına ili kin kararı kabul etti.
- (10 Aralık) stanbul Dolmabahçe’de Be ikta maçı sonrasında biri canlı bomba biri bomba yüklü araçla gerçekleştirilen saldırılarda sivil ve polislerden olu an 44 ki i hayatını kaybetti, 155 ki i de yaralıdır.
- (17 Aralık) Kayseri’de askerleri ta ıyan otobüse bombalı araçla saldırı düzenlendi. 14 asker hayatını kaybetti.
- (19 Aralık) Rusya’nın Türkiye Büyükelçisi, Ankara’da u radı ı suikast sonucu hayatını kaybetti.

Tablo 25: 2016 Yılı Türkiye’ye Gelen Yabancı Turist Sayısı istatistikleri

	GELEN YABANCI TUR ST SAYISI	2016 / 2015 DE M ORANI (%)
TÜRK YE	25.352,213	-30,05
ANTALYA	5.871,443	-45,97
STANBUL	9.203,987	-25,9

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlı ı Turizm istatistikleri; Antalya ı Kültür ve Turizm Müdürlü ü Turizm istatistikleri ve stanbul ı Kültür ve Turizm Müdürlü ü Turizm istatistikleri.

Tablo 25’e bakıldı ında, hem Türkiye genelinde, hem Antalya’da hem de stanbul’da gelen yabancı ziyaretçi sayılarında bir önceki yıla göre çok yüksek düzeyde azalı lar oldu u açıkça görülmektedir.

Tablo 26: 2016 Yılında Türkiye’ye Gelen Yabancı Ziyaretçilerden Elde Edilen Turizm Geliri ve Ki i Ba ı Ortalama Harcama Tutarı

	Turizm Geliri (1000 \$)	Ki i Ba ı Ortalama Harcama Tutarı (\$)
TÜRK YE	15.991,381	633

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlı ı Turizm istatistikleri.

Tablo 26 incelendi inde Türkiye’ye gelen yabancı ziyaretçilerden elde edilen turizm gelirinin bir önceki yıla göre %37,13’lük bir azalı göstererek 16 milyar 991 milyon Amerikan doları seviyesine do ru bir dü ü yaptı ı görülmektedir. Ki i ba ı ortalama harcama tutarının ise bir önceki yıla göre %11,47’lik bir azalı la 633 Amerikan doları seviyesine dü tü ü gözlenmektedir.

Tablo 27: 2016 Yılı Antalya’ya Gelen Yabancı Ziyaretçiler (Milliyetlerine Göre)

M LL YETLER	Z YARETÇ SAYISI	2016 / 2015 DE M ORANI (%)
ALMANYA	1.978,594	-37,15
UKRAYNA	574,725	80,99
RUSYA FEDERASYONU	474,842	-83,27
HOLLANDA	347,745	-30,89
NG LTERE	344,001	-25,45
DAN MARKA	184,693	-15,46
SRA L	163,449	53,56
SVEÇ	146,994	-56,23
BELÇ KA	143,943	-41,13
KAZAK STAN	125,697	-53,17

Kaynak: Antalya ı Kültür ve Turizm Müdürlü ü Turizm istatistikleri.

2016 yılında Antalya’ya gelen ilk 10 milliyete ba lı turistlerden yalnızca Ukraynalı ve sraili turistlerin bir önceki yıla göre ülkemizi daha fazla talep etmi oldukları Tablo 27’de görülmektedir.

Tablo 28: 2016 Yılı İstanbul'a Gelen Yabancı Ziyaretçiler (Milliyetlerine Göre)

MİLLİYETLER	ZİYARETÇİ SAYISI	2016 / 2015 DEĞİŞİM ORANI (%)
ALMANYA	1.006,499	-22,47
RUSYA	648,176	-14,23
SUUDİ ARABİSTAN	476,561	15,6
UKRAYNA	371,526	-29,54
FRANSA	362,947	-21,82
ABD	319,273	-43,22
RUSYA FEDERASYONU	297,723	-39,11
UKRAYNA	289,395	7,01
İRAK	280,092	-43,1
HOLLANDA	260,931	-13,68

Kaynak: İstanbul Kültür ve Turizm Müdürlüğü Turizm istatistikleri.

Tablo 28'e bakıldığında, İstanbul'a gelen ilk 10 milliyetlerden yalnızca Suudi Arabistan(%15.6) ve Ukrayna'dan(%7.01) gelen turistlerde bir artış olduğu gözlenmektedir.

2017 Yılında Yaşanan Küresel ve Bölgesel Olaylar

Türkiye'nin 2017 yılı içerisinde yaşadığı küresel, bölgesel ve yerel olayları aşağıdaki gibi listelemek mümkündür (<https://www.wikizero.com/tr/> ; <http://tarihtebugun.org/>):

- (1 Ocak) İstanbul'da Reina isimli gece kulübüne saldırı düzenlendi. 39 kişi hayatını kaybetti, 65 kişi yaralandı.
- Almanya ile Türkiye arasında siyasi ve diplomatik kriz yaşanmaya başladı. (Tutuklama, ticaret kısıtları, İtira Talepleri, Casusluk iddiaları, Toplantı iptalleri)
- (11 Mart) Hollanda, Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu'nun uçuş iznini iptal etti. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı Fatma Betül Sayan Kaya'nın Türkiye'nin Rotterdam Konsolosluğu'na girmesine izin verilmedi.
- Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi, Türkiye'yi siyasi denetim altına alma kararı

verdi. Türkiye, 13 yıl sonra yeniden siyasi denetim altına alındı.

- (17 Mayıs) Türkiye ile Ukrayna arasında vize ve pasaportsuz seyahat imkanı yapılması amacıyla anlaşma yapıldı.
- (6 Temmuz) Avrupa Parlamentosunda AB-Türkiye müzakerelerinin dondurulmasını öngören rapor 477 oy ile kabul edildi. Karar Türkiye'den sert tepki geldi.
- (12 Eylül) Türkiye, Rus yapımı S-400 füze savunma sisteminin satın alınması konusunda Rusya ile anlaşamadı.
- (25 Eylül) Kuzey Irak'ta Mesut Barzani'nin düzenlediği bağımsızlık referandumu uluslararası tüm uyarılara rağmen başladı.
- (16 Eylül) Almanya'nın Köln şehrinde PKK yandaşları tarafından etkinlik düzenlenmesine Alman makamlarınca izin verildi.
- (8 Ekim) ABD Büyükelçiliği yaptığı açıklamada, Türkiye'den yapılan vize başvurularının askıya alındığını bildirdi. Türkiye de aynı şekilde ABD'ye karşılık verdi.
- (17 Kasım) Norveç'te gerçekleştirilen NATO tatbikatında Atatürk ve Recep Tayyip Erdoğan'ın hedef gösterilmesi nedeniyle 40 Türk askeri tatbikattan çekildi. NATO Genel Sekreteri bu skandal sebebiyle özür diledi.
- (24 Kasım) Mısır'ın Ari kentinde bir camiye teröristler önce bombalı saldırı düzenlendi daha sonra ise makineli tüfeklerle ateş açtı. 305 kişi öldü.
- (6 Aralık) ABD, Kudüs'ü İsrail'in başkenti olarak tanıdığını açıkladı.
- (14 Aralık) İslam Birliği Teşkilatı İstanbul'da toplandı. Doğu Kudüs'ü Filistin Devleti'nin başkenti ilan etti.
- (21 Aralık) Birleşmiş Milletler (BM) Genel Kurulu, Türkiye ve Yemen'in teklifiyle yeni Kudüs tasarısını görüşmeye başladı. Oylamaya 172 ülke katıldı. ABD Lideri Trump'ın Kudüs'ü İsrail'in başkenti olarak tanıyan kararı 128 ülkenin kabul oyu ile yasalaşarak onaylandı.

Tablo 29: 2017 Yılı Türkiye'ye Gelen Yabancı Turist Sayısı istatistikleri

	GELEN YABANCI TURİST SAYISI	2017 / 2016 DEĞERİM ORANI (%)
TÜRK YE	32.410,034	27,84
ANTALYA	9.224,487	58
STANBUL	10.840,595	17,8

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Turizm istatistikleri; Antalya 1 Kültür ve Turizm Müdürlüğü Turizm istatistikleri ve İstanbul 1 Kültür ve Turizm Müdürlüğü Turizm istatistikleri.

Tablo 29'a bakıldığında, Türkiye geneline, Antalya'ya ve İstanbul'a gelen yabancı ziyaretçi sayılarının bir önceki yıla oranla yüksek düzeyde artı gösterdiği görülmektedir.

Tablo 30: 2017 Yılında Türkiye'ye Gelen Yabancı Ziyaretçilerden Elde Edilen Turizm Geliri ve Kişisel Ortalama Harcama Tutarı

	Turizm Geliri (1000 \$)	Kişisel Ortalama Harcama Tutarı (\$)
TÜRK YE	20.222,971	630

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Turizm istatistikleri.

Tablo 30 incelendiğinde gelen yabancı turistlerden elde edilen turizm gelirinin bir önceki yıla göre %26,46 artı gösterdiği ve 20 milyar 222 milyon Amerikan dolarına eriştiği görülmektedir. Kişisel ortalama harcama tutarının ise %0,47'lik bir azalışla 630 Amerikan doları seviyesine düştüğü görülmektedir.

Tablo 31: 2017 Yılı Antalya'ya Gelen Yabancı Ziyaretçiler (Milliyetlerine Göre)

MILLİYETLER	ZİYARETÇİ SAYISI	2017 / 2016 DEĞERİM ORANI (%)
RUSYA FEDERASYONU	3.715,035	664
ALMANYA	1.658,811	-16
UKRAYNA	712,903	24
NGİLTERE	361,903	8
HOLLANDA	257,546	-16

MILLİYETLER	ZİYARETÇİ SAYISI	2017 / 2016 DEĞERİM ORANI (%)
KAZAK STAN	237,244	88
SRAN	173,904	3
POLONYA	168,702	67
BELARUS	163,686	131
BELÇİKA	135,726	-5

Kaynak: Antalya Valiliği Havalimanı Mülki Daire Amirliği istatistikleri

Tablo 31'e göre, Antalya'ya gelen ilk 10 milliyete ait yabancı ziyaretçi sayılarında Rusya'nın %664'lük olağanüstü düzeyde artı gösterdiği görülmektedir. Aynı zamanda Avrupa ülkeleri Almanya (-%16), Hollanda (-%16) ve Belçika'dan (-%5) Antalya'ya gelen ziyaretçilerde azalış oldu u dikkat çekmektedir.

Tablo 32: 2017 Yılı İstanbul'a Gelen Yabancı Ziyaretçiler (Milliyetlerine Göre)

MILLİYETLER	ZİYARETÇİ SAYISI	2017 / 2016 DEĞERİM ORANI (%)
ALMANYA	986,560	-2
FRANSA	900,810	39
SUUDİ ARABİSTAN	557,834	17,1
İRAK	517,653	84,8
RUSYA FEDERASYONU	494,084	66
NGİLTERE	380,943	2,5
FRANSA	370,517	2,1
UKRAYNA	304,275	5,1
ABD	270,887	-15,2
HOLLANDA	253,805	-2,7

Kaynak: İstanbul 1 Kültür ve Turizm Müdürlüğü Turizm istatistikleri.

Tablo 32'ye bakıldığında, İstanbul'a gelen ilk 10 milliyete ait yabancı ziyaretçi sayılarında genel bir artı oldu u görülmektedir. Özellikle Irak(%84,8), Rusya(%66), Fransa(%39) ve Suudi Arabistan'dan(%17,1) gelen turistlerin bir önceki yıla göre yüksek düzeyde artı gösterdikleri

görülmektedir. Avrupa ülkeleri olan Almanya(-%2) ve Hollanda'nın(-%2,7) yanı sıra Amerika Birleşik Devletleri'nden(-%15,2) İstanbul'a gelen yabancı ziyaretçi sayılarında azalışlar oldu ve dikkat çekmektedir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRMELER

Bu çalışmada ikincil verilerin incelenmesine dayalı literatür araştırması ile birlikte doküman analizi yapılmıştır.

2010 yılında ülkemize gelen yabancı turist sayıları ve milliyetlerine bakıldığında; Türkiye geneli(%5,74) ve Antalya'ya(%11,77) olan talebin bir önceki yıla göre artış gösterdiği İstanbul'a(-%7,3) olan talebin ise azalış gösterdiği görülmektedir. Bu durumun başlıca sebebi olarak daha önceki yıllarda Avrupa'da yaşanan mali krizin bu yıl içerisinde de devam etmesi gösterilebilir. İstanbul'u ziyaret eden turistlerin yaklaşık %50'sini Avrupalı turistler olmaktadır. Bir diğer sebebi ise, daha önceki yıllarda yurtdışından gelen uçakların İstanbul'dan aktarmalı olarak ülke içerisinde farklı noktalara gittikleri bilinmektedir. Ancak 2010 yılında yurtdışındaki önemli noktalardan ülkemize gelen ziyaretçileri taşıyan uçakların İstanbul'a ramadan direkt uçuşlarının başlaması istatistiksel olarak İstanbul'a gelen yabancı ziyaretçilerin sayısındaki düşüşe sebep olduğu söylenebilir. Özellikle Avrupa'da yaşanan mali krizden dolayı kıtadışı arısına çıkmayan Avrupalı turistlerin sayısındaki ve yüzdesindeki düşüş İstanbul yabancı turist sayısı istatistiklerinde belirgin bir şekilde gözlemlenmektedir. Yabancı ziyaretçilerden elde edilen turizm gelirleri açısından ise bir önceki yıla göre çok az bir artış oldu (%0,24) dikkat çekmektedir. Kişisel ortalama harcama ise 2009 yılının gerisine düşüldü (697 Amerikan dolarından 670 Amerikan dolarına) görülmektedir.

2011 yılı ülkemize gelen yabancı turist sayıları ve milliyetlerine bakıldığında; Türkiye geneli(%9,86), Antalya(%12,11) ve İstanbul'a (%15,8) gelen yabancı ziyaretçi sayılarının bir önceki yıla göre artış gösterdiği gözlenmektedir. 2008 yılında Avrupa'da meydana gelen ekonomik krizin düzelmeye başlaması, Rusya ile Türkiye arasında vizelerin kaldırılması ve Türkiye'nin güvenli ülke imajı gibi etkenler bu talep artışını da beraberinde

getirmiştir. Genellikle güvenli gördükleri ülkelerde tatillerini gerçekleştiren ve ilimi olan skandinav ülkelerinden İsveç(%32,98) ve Norveç'in(%27,79), Antalya'ya olan taleplerinin bir önceki yıla göre yüksek oranda artış göstermesi dikkat çekmektedir. İstanbul özelinde bakıldığında ise İstanbul'dan(%32,5) gelen ziyaretçilerin bir önceki yıla göre ülkemize olan talebinde yüksek artış oldu ve gözlenmektedir. İstanbul ve Türkiye arasındaki olumlu siyasi ilişkiler, Ortadoğu'da Türk dizilerine olan ilginin artması ve Türkiye'nin etkin tanıtım kampanyalarının bu artışta etkisi olduğu söylenebilir. Aynı zamanda turizmde bu olumlu havanın turizm geliri ve kişisel ortalama harcama istatistiklerine yansımada söylemek mümkündür. Yabancı turistlerden elde edilen turizm geliri bir önceki yıla göre %16, kişisel ortalama harcama tutarının ise bir önceki yıla göre %5,82 düzeyinde artış istatistiklerde görülmektedir.

2012 yılı ülkemize gelen yabancı turist sayıları ve milliyetlerine bakıldığında; Türkiye genelinde(%1,04) ve İstanbul'da(%16,4) bir önceki yıla göre gelen yabancı ziyaretçi sayısında artış, Antalya'da(-%1,58) ise bir azalış oldu görülmektedir. 2011 yılında komşu ülke Suriye'de başlayan iç savaşın, gelen yabancı ziyaretçi sayısının bir önceki yıla göre Türkiye genelinde azalış; Antalya'da ise azalışa sebep olduğu söylenebilir. Özellikle Antalya'ya Fransa'dan(-%25,98) gelen ziyaretçilerde bir önceki yıla göre yüksek oranda bir azalış oldu görülmektedir. Bu yüksek orandaki azalışın sebebini Fransa'nın, sözde Ermeni soykırımını inkar yasasını kabul etmesi ve ülkeler arasındaki siyasi gerilimin tırmanmasının olduğu söylenebilir. Yabancı turistlerden elde edilen turizm geliri ve kişisel ortalama harcama tutarındaki artışının 2012 yılında da nispeten sürdürülebilir söylemek mümkündür. Hem yabancı turistlerden elde edilen turizm geliri hem de kişisel ortalama harcama tutarının bir önceki yıla %0,85 düzeyinde artış gösterdiği istatistiklere yansımaktadır.

2013 yılı ülkemize gelen yabancı turist sayıları ve milliyetlerine bakıldığında; Türkiye genelinde(%9,84), İstanbul'da(%11,7) ve Antalya'da(%7,99) bir önceki yıla göre gelen yabancı ziyaretçi sayılarında artış oldu ve gözlenmektedir. 2013 yılı içerisinde ülkemizde gerçekleşen Reyhanlı terör saldırısının yanı sıra Taksim Gezi Parkı olaylarının daha yüksek oranda

artı n önüne geçti i söylenebilir. Aynı zamanda bu yıl içerisinde Mısır'da ya anan iç karı ık sebebiyle Rus turistlerin bu destinasyondan vazgeçerek ülkemize yöneldi i özellikle Antalya'ya gelen yabancı ziyaretçilerin istatistiklerinde açıkça görülmektedir. Rusya'dan Antalya'ya gelen ziyaretçiler bir önceki yıla göre %20,90 düzeyinde bir artı göstermektedir. Turizm geliri ve ki i ba ı ortalama harcama tutarındaki artı e ilimi 2013 yılında da sürmektedir. Yabancı turistlerden elde edilen turizm geliri bir önceki yıla göre yakla ık %13; ki i ba ı ortalama harcama tutarı ise bir önceki yıla göre %4,75 artı göstermi tir.

2014 yılı ülkemize gelen yabancı turist sayıları ve milliyetlerine bakıldı nda; Türkiye genelinde(%5,52), stanbul'da(%13,1) ve Antalya'da(%3,45) bir önceki yıla göre gelen yabancı ziyaretçi sayılarında artı oldu u gözlenmektedir. 2014 yılında Ukrayna'da ba layan iç sava tan dolayı Ukraynalı turistlerin(-%25,47) ülkemize olan talebinde bir azalı oldu u özellikle Antalya'ya gelen yabancı turist sayılarında açıkça görülmektedir. Tatillerini güvenli gördükleri co rafiada geçirmeye e ilimli olan skandinav co rafiya ülkelerinden sveç(-%1,18) ve Norveç'ten(-%25,47) Antalya'ya gelen yabancı turist sayılarında dü ü oldu u görülmektedir. stanbul'a gelen yabancı ziyaretçilerin milliyetlerine baktı mızda ran ve Iraklı turistlerin bir önceki yıla göre yüksek oranda bir artı la stanbul'u talep ettikleri görülmektedir. Bu artı n ba lıca sebeplerini, bu bölgeden gelen insanların kendilerini ülkemizde rahat ve özgür hissettikleri, ülkemizi hem Avrupa hem de evleri gibi gördükleri, ezan sesi duymalarını ho larına gitmesi ve Türk dizilerinin bu bölgede yo un bir ekilde izlenmesinin olu turdu u söylenebilir. Hem gelen yabancı turist sayısı hem bu turistlerden elde edilen gelir hem de ki i ba ı ortalama harcama tutarı bakımından 2014 yılı Türkiye'nin zirve yılı olarak dikkat çekmektedir. Bu yıl sonunda yabancı turistlerden elde edilen turizm geliri bir önceki yıla göre %9,70; ki i ba ı ortalama harcama tutarı ise bir önceki yıla göre %3,47 artı göstermi tir.

2015 yılının hem küresel hem bölgesel hem de yerel bazda sava ve terör olayları ile geçti i bilinmektedir. Özellikle bulundu umuz co rafiada

D terör örgütünün terör faaliyetlerini artırması, ülkemizde ve Paris'te gerçekleşen terör saldırıları,

Rusya ile siyasi ili kilerin bozulması gibi sebepler turizm sektörünü olumsuz etkilemi tir. Özellikle Rusya ile bu yıl içerisinde ya adı ımız siyasi ve diplomatik sorunların sonuçları turizm sektöründe Rus turistlerin ülkemize olan taleplerinin azalmaya ba lamasını beraberinde getirmi tir. Antalya'ya gelen Rus turist sayısında bir önceki yıla göre %18,65, stanbul'a gelen Rus turist sayısında ise %17,1 azalı görülmektedir. Avrupa Parlamentosunun sözde Ermeni soykırım olarak nitelendirilen karar tasarısını oy çoklu uyla kabul etmesi de ülkemiz için farklı siyasi ve diplomatik krizleri do urmu tur. Rusya'nın yanı sıra Hollanda(-%8,18), sveç(-%10,69) ve Belçika(-%9,98) gibi ülkelerden Antalya'ya gelen turistlerde de bir önceki yıla göre önemli azalı görülmektedir. Çinli turistlerin stanbul'a olan taleplerinde önemli bir artı görülmektedir(%55,1). Bu artı n sebebinin ise bu yıl içerisinde Çin'de düzenlenen G20 zirvesinde ve Pekin'de düzenlenen "Yol ve Ku ak Forumu"nda Türkiye ile Çin arasında geli tirilen olumlu siyasi ili kilerin yansması oldu u söylenebilir. ran(%27,9) ve Irak'tan(%39) stanbul'a gelen yabancı ziyaretçi sayılarında da bir önceki yılda oldu u gibi artı ların devam etti i görülmektedir. 2015 yılı içerisinde ya anan olaylar turizm geliri ve ki i ba ı ortalama harcama rakamları üzerinde de olumsuz etkiler göstermi tir. Yabancı turistlerden elde edilen turizm geliri bir önceki yıla göre %8,42; ki i ba ı ortalama harcama tutarı ise bir önceki yıla göre %7,74 düzeyinde dü ü göstermi tir.

2016 yılı hem Türkiye hem de Türkiye turizmi için çok sancılı bir yıl olarak geçmi tir. Küresel, bölgesel ve yerel ya anan krizler Türkiye'ye olan talebin ola anüstü azalmasına sebep olmu tur. Özellikle 2015 yılı sonunda Rus uça ının Suriye sınırında dü ürülmesi, ülkemizde turistik yerler ba ta olmak üzere gerçekleşen birçok terör saldırısı, hain darbe giri imi, Avrupa ülkeleri ve Avrupa Birli i ile ya anan siyasi ve diplomatik krizlerin, 2016 yılının turizm anlamında bilançosunun bu derece olumsuz olmasına etki etti i söylenebilir. Antalya'ya gelen ilk 10 milliyete ait yabancı ziyaretçi sayılarında yalnızca Ukrayna (%80,99) ve srail'in (%53,56) bir önceki yıla göre artı gösterdi i görülmektedir. stanbul için de durum pek farklı görünmemektedir. Yine stanbul'a gelen ilk 10 milliyete ait yabancı ziyaretçi sayılarına göre yalnızca Suudi Arabistan (%15,6) ve Ukrayna'nın(%7,01) bir önceki yıla

göre artı gösterdi i görölmektedir. Yabancı turist sayılarındaki rekor dü ü do al olarak turizm gelirleri ve ki i ba ı ortalama harcama rakamlarına da çok olumsuz bir ekilde yansı mı tır. Yabancı turistlerden elde edilen turizm geliri bir önceki yıla göre %37,13; ki i ba ı ortalama harcama tutarı ise bir önceki yıla göre %11,47 azalı göstermi tir.

2017 yılı, Türkiye turizminin tekrar yükseli vmesini yakalamasıyla ve yaralarını kısmen sarmasıyla sonuçlanmı tır. Bu durumun sebebi olarak küresel, bölgesel ve yerel bazda sava ve terör olaylarının azalmasının yanı sıra Türkiye ile di er ölkelerin siyasi ve diplomatik ili kilerinin düzelmesi olarak gösterilebilir. Özellikle Rusya ile ikili ili kilerin düzelmesi Türkiye turizmine olumlu yönde katkı sa lamı tır. Ancak Almanya ve Hollanda ile ya anan siyasi ve diplomatik gerginlikler, Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi'nin Türkiye'yi siyasi denetim altına alması, AB ve Türkiye müzakerelerinin dondurulmasını öngöre raporun kabul edilmesi, ABD ile ya anan vize krizi gibi olaylar Avrupalı ve Amerikalı turistlerin Antalya ve stanbul'a olan taleplerinde azalı a sebebiyet verdi i görölmektedir. 2017 yılı gelen yabancı turist sayıları ve bu turistlerden elde edilen turizm gelirleri ba lamında nispeten toparlanma sürecine girse de ki i ba ı ortalama harcama tutarı anlamında yine bir dü ü oldu u istatistiklerde görölmektedir. Bu noktada 2016 yılında ya anan krizin etkilerinin 2017 yılında da özellikle ki i ba ı ortalama harcama rakamlarında devam etti ini söylemek mümkündür. Yabancı turistlerden elde edilen turizm geliri 2017 yılında bir önceki yıla göre %26,46 artı göstermi ancak ki i ba ı ortalama harcama tutarı %0,47 azalı göstermi tir.

Her ne kadar bu ara tırmanın içerisinde yer almasa da 2018 yılının ölkemiz açısından olumlu bir ekilde ba ladı mı söylemek mümkündür. 2018 yılının ilk 3 ay rakamlarına bakıldı nda gelen yabancı turist sayısı istatistiklerinin, Türkiye için zirve yıl olarak adlandırılan 2014 yılının üstünde oldu u görölmektedir. Yine 2018 yılının ilk 3 ayına dair ki i ba ı harcama tutarının (682 Amerikan doları) da bir önceki yılın(630 Amerikan doları) üzerinde oldu u ancak 2014 yılının(775 Amerikan doları) çok altında oldu u görölmektedir. Türkiye turizminin 2016 yılında ya adı ı krizin etkilerinin gelen yabancı turist sayılarında olmasa da turizm gelirlerinde ve

dolayısıyla ki i ba ı ortalama harcama tutarlarına yansıdını söylemek mümkündür. Öyle ki Türkiye, Avro kullanan ölkelerin en ucuz tatile gidebilecekleri üç ölkeden biri olarak gösterilmektedir (turizm gazetesi.com, 2018). Türkiye'ye gelen yabancı ziyaretçi rakamlarının artı hızı ile do ru orantılı olarak turizm gelirleri ve ki i ba ı ortalama harcamaların artması, Türkiye turizminin hak etti i de eri bulmasına katkı sa layacaktır.

KAYNAKÇA

Antalya 1 Kültür ve Turizm Müdürlü ü Turizm istatistikleri, <http://www.antalyakulturturizm.gov.tr/TR,175552/turizm-istatistikleri.html>, Eri m Tarihi: 5 Aralık 2017.

Antalya Valili i Havalimanı Mülki dare Amirli i istatistikleri, <http://www.antalyahavalimani.gov.tr/tr/govdb/tr/istatistik/000-2017%20Aralik%20Ayi%20Gelen%20Yolcu%20ve%20Ucak%20Sayilari.pdf>, Eri m Tarihi: 25.02.2018.

Göçen, S., Yirik, . ve Yılmaz, Y. (2011). Türkiye'de Krizler ve Krizlerin Turizm Sektörüne Etkileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi ktisadi ve dari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 16(2): 493 – 509.

http://www.tarihtebugun.org/tarihte_bu_sene/2010-senesi-yasananlar.html, Eri m Tarihi: 5 Aralık 2017.

http://www.tarihtebugun.org/tarihte_bu_sene/2011-senesi-yasananlar.html, Eri m Tarihi: 5 Aralık 2017.

http://www.tarihtebugun.org/tarihte_bu_sene/2012-senesi-yasananlar.html, Eri m Tarihi: 5 Aralık 2017.

http://www.tarihtebugun.org/tarihte_bu_sene/2013-senesi-yasananlar.html, Eri m Tarihi: 5 Aralık 2017.

http://www.tarihtebugun.org/tarihte_bu_sene/2014-senesi-yasananlar.html, Eri m Tarihi: 5 Aralık 2017.

http://www.tarihtebugun.org/tarihte_bu_sene/2015-senesi-yasananlar.html, Eri m Tarihi: 5 Aralık 2017.

http://www.tarihtebugun.org/tarihte_bu_sene/2016-senesi-yasananlar.html, Eri im Tarihi: 5 Aralık 2017.

http://www.tarihtebugun.org/tarihte_bu_sene/2017-senesi-yasananlar.html, Eri im Tarihi: 5 Aralık 2017.

<http://www.turizm gazetes i.com/news.aspx?id=85992>

<https://www.wikizero.com/tr/2010>, Eri im Tarihi: 5 Aralık 2017.

<https://www.wikizero.com/tr/2011>, Eri im Tarihi: 5 Aralık 2017.

<https://www.wikizero.com/tr/2012>, Eri im Tarihi: 5 Aralık 2017.

<https://www.wikizero.com/tr/2013>, Eri im Tarihi: 5 Aralık 2017.

<https://www.wikizero.com/tr/2014>, Eri im Tarihi: 5 Aralık 2017.

<https://www.wikizero.com/tr/2015>, Eri im Tarihi: 5 Aralık 2017.

<https://www.wikizero.com/tr/2016>, Eri im Tarihi: 5 Aralık 2017.

<https://www.wikizero.com/tr/2017>, Eri im Tarihi: 5 Aralık 2017.

İstanbul İ Kültür ve Turizm Müdürlü ü Turizm İstatistikleri,

<http://www.istanbulkulturturizm.gov.tr/TR,71515/t>

<urizm-istatistikleri.html>, Eri im Tarihi: 6 Aralık 2017.

Kozak, M., Crotts, J. ve Law, R. (2007). The Impact of the Perception of Risk on International Travellers. *International Journal of Tourism Research*. 9(4): 233 – 242.

Küçükaltan, G. (2008). Krizin Türkiye Turizmine Etkileri. <https://www.turizminsesi.com/yazi/krizin-turkiye-turizmine-etkileri-35.htm>, Eri im Tarihi: 25.02.2018.

Saha, S. ve Yap, G. (2013). The Moderation Effects of Political Instability and Terrorism on Tourism Development: A Cross-Country Panel Analysis. *Journal of Travel Research*. 20(10): 1 – 13.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı İ Turizm İstatistikleri,

<http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,9854/sinir-giris-cikis-istatistikleri.html>, Eri im Tarihi: 5 Aralık 2017.

UNWTO (2018). World Tourism Barometer. <http://media.unwto.org/press-release/2018-01-15/2017-international-tourism-results-highest-seven-years>, Eri im Tarihi: 26.02.2018.

Yıldız, Ö. (2017). Turizm Krizleri. Akbaba, A., Öter, Z., Güler, M.E. ve Altınta, V. (Ed.). Turizm İletmecili İ Endüstriyel ve Yönetmel Boyutlar İçinde (s. 215-226). Ankara: Detay Yayıncılık.